

RUMUNSKA JE NAPovedala VOJNO AVSTRIJI.

Wilson bo zahteval od kongresa v zakonitev osemurnega delavnika.

Štrajk se začne 4. septembra, ako se ne podajo družbe.

NASILNA SMRT SUFRAŽETKE. — POSLANICA ZA PACIFISTE. — SUHAČ JE ISKAL ZDRAVILA V ŠNOPSU. — KAKO LOVIJO BELE SUŽNJICE. — REŠEN IZ ELEKTRIČNEGA STOLA. — NEUMEN MILJONAR MOLZNA KRAVA DENARJA LAČNIH LJUDI. — V OBRAMBO POPLAV NA JUGU. — LINČANJE ZAMORCA. — MNOGE AVTOMOBILSKE NEZGODE.

Washington, 29. avg. — Unije železničarjev so sklenile zaštrajkati na Labor Day 4. septembra, če se ne udajo družbe do tega časa. Predsednik Wilson je še obveščen o tem in včeraj je sporočil predsednikom železniških družb, da je pripravljen stopiti pred kongres in zahtevati nujne zakone, ki bodo odvrnili štrajk in prisilili družbe, da ugodijo zahtevi osemurnega delavnika. Wilson bo nastopil v kongresni zbornici morda še danes ali jutri in zahteval, da sprejmeta senat in poslanska zbornica zakon, ki določa osemurni delavnik na vseh meddržavnih železnicah v 30 dneh po sprejetju zakona. Predsednik železniških družb se bodo še enkrat oglašali pri Wilsonu in nato — tako izjavljajo — bodo zapustili Washington.

Merlington, W. Va., 28. avg. — Malo farmarsko gnezdo sredi velikih šum razburja družinska tragedija, ki bo končala najbrže pred sedmimi.

Frances Robertson je bila v samskem stanu bolniška postrežnica. Omožila se je z dr. Oliverjem Arnoldom Howardom in postala je vneta sufražetka; pohajala je tudi rada v klube, kar pa njenemu možu ni bilo všeč. Dne 15. avgusta je bila na shodu sufražetk in govorila svoj deški govor. Vrnila se je domov dobre volje in od tega časa jo niso več videli žive. Prišla je domov okoli 6.20 zvečer, njen soprog je pa prišel 20 minut kasneje.

Kakih deset ali petnajst minut kasneje je prihitel po stopnicah njen soprog in klical drugega zdravnika na pomoč. Dejal je, da je njegova žena onesveščena, ker je izpla neko ometico in vprašal je za strihunin, da jo oživi z injekcijami. Ko je prišel na lice mesta dr. J. W. Price, je bila Howardova mrtva. Ležala je na razmetani postelji in z obleko v neredu, copate so pa ležale poleg postelje. Imela je znamenja sile na vratu in nos je bil dozdnevno ranjen.

Njen soprog pravi, da jo je našel zaklenjeno v sobici, ležala je na postelji.

Mrtiškoogledniška porota je sklenila, da je Howardova umrla v sled storjene ji sile; tilnik je premaknjen iz mesta, in da je najbrž to silo izvršil dr. Howard.

Washington, D. C., 28. avg. — Predsednik lahko suspendira gradnjo novega brodovja, če je svetovni mir zagotovljen.

To je poslanica za pacifiste, ki se vznemirjajo vsled ogromnega mornariškega programa, ki ga je sprejela demokratična večina in za katerega so glasovali tudi republikanski senatorji in kongresniki.

Poslanica je prav fino izdelan volilen maneuver, s katerim se hoče privedi pacifiste do tega, da v pravi pri splošnih volitvah glasujejo za demokrate.

Chicago, Ill., 28. avgusta. — "Mokri" v grškem Chicagu se drže za trebuse in se smejejo, da se bati, da ne popokajo od sme-

ha. Smejejo se lahko, ker kaj takega se ne zgodi vsaki dan, da bi podlegli ljudje žganju, ki so prisegli, da ga ne pokusijo več v življenju.

Joseph Francis, bivšega aldermana štirinajste varde in zdaj prominentnega stanovnika v predmestju Austina, ki je nekoč spisal knjigo "My Last Drink" (Moj zadnji požirek), so prepeljali za pet v bolnišnico prisilne delavnice. Francis je našla policija z 22. ulične policijske postaje, ker je pregledno pogledal v čašo.

Seveda ni bil Francis v zadregi za odgovor in dejal je: "Pritakajoči val vročine je za to odgovoren. Moje zdravje ni bilo najboljši in prišlo mi je slabo, ko sem hodil na severni strani mesta. Nekdo me je upravljal v salun in mi je dal nekaj požirkov brandija, da me opet oživi. Predno sem se odšel, je tekel opet po grlu.

Predavam za protisalunsko ligo. Žganje me je sopes vjelo, ali zdaj stvar izravnam, in prisegel bom, da ne pijem več. Teško je za človeka, katerega sistem je omanj valed skušnjav. Žal mi je, da sem padel, ali delal bom dvojno, da nadomestim, kar se mi zgubilo."

Kdo se ne smeje vpišče te kapevinade vodopivskega svetnika?

Chicago, Ill., 28. avgusta. — Harryja M. Bartileta, mirovnega sodnika v Evanstonu, sta v soboto zvečer napadla dva avtobandita na Sout Chicago in Transit ave. Bartilet se jima je postavil v bran, a tolovaja sta ga tako zdelala, da je obležal v nezvesti. Pobralla sta mu \$41.

New York, 28. avgusta. — Državni pravdnik Swann naznanja, da so odkrili nove vrste belo suženstvo. Mnogo trgovcev najme ženske, do tvorijo privlačno silo za kupee, ki prihajajo v mesto z dežele.

Državni pravdnik izjavlja, da ima toliko obtežilnega materiala proti ljudem, ki najemajo ženske v take namene, da jih bo sodišče spoznalo krivim in obsodilo.

St. Louis, Mo., 28. avgusta. — En pasazir je bil vbit in dva ranjena, ko je policaj streljal za dvema ubežnikoma, pa je zadel voz ulične železnice mesto ubežnika.

Kansas City, Mo., 28. avgusta. — 2letna Mary Pirama s 410 Trosostove ulice se je igrala na ulici z drugimi otroci, ki so zažigali papir. Pri tem se je vnela njena obleka in dekletke je dobilo tako hude opekline, da je umrla.

Tulsa, Okla., 28. avgusta. — Prairie Oil and Gas Company naznanja, da se je cena sirovemu olju znižala za pet centov pri vedru. Veder olja stane zdaj 90 centov.

Grand City, Mo., 28. avgusta. — Tukaj je umrla za otroško paralizo Jennie Scroggie, žena farmarja George Scroggieja. To je še osmi smrtni slučaj in sedemnajst slučajev je pa bilo naznanjenih državnim oblastim.

Iz delavskega sveta.

Policajski načelnik je osem ur v govorih.

New Brunswick, N. J., 28. avg. — Tukajnji tovarnarji in kapitalistični interesi vedno imajo za govornika in branitelja v osebni policijskega načelnika Houghtona, ki bi delal šest naj bolj nazadnjaškemu avstrijskemu policijskemu komisarju ali pa ruskemu činovniku.

Leonard Bright, organizator socialistične stranke za ta okraj in Samuel E. Beardsley, bivši tajnik soc. državne organizacije, sta vprašala, da njima dovolj obdržati shode na ulicah. Houghton jima je odklonil dovoljenje.

Ko sta Bright in Beardsley vprašala, zakaj njima ne da dovoljenja, je policajski načelnik odgovoril oholo:

"Ne dovolim vam obdržati takih shodov (pod milim nebom) in priporočam vama, da najemata licenkirane dvorane."

"Zakaj?" je vprašal Beardsley.

"Mi, ki zastopamo interese podjetnikov, smo sklenili, da ne dovolimo shodov, na katerih bi se razpravljalo o delavskih razmerah in delovnem času, ali če se na njih kritizira, kako ravnajo podjetniki v tem mestu z delavci."

Prišel sem do spoznanja, da ljudstvo v New Brunswicku ne bo poslušati govorikov na takih shodih."

"Katera oblast vam daje moč, da prepovedujete take shode?" je vprašal Beardsley.

"Ne brigate se za oblast. Vi ne boste kritizirali, če ne boste v tem mestu na ulicah."

Mer v tem mestu na ulicah, je oholo kot kakšen kronan avtokrat odgovoril policajski načelnik.

"Ali mislite, da imate vi pravico odločati, o čem naj se govori ljudstvu na ulicah?" ga je znova vprašal Beardsley.

"Seveda," je dejal čudeče Houghton.

Na to mu je organizator Bright razložil, da nima on nič odločiti.

Razume se, da bodo proti temu samopašnemu postopanju policijskega načelnika, ki je v protislovju z ustavo, izrabili vsa sredstva, dokler ne izvojujejo svobode govora.

Unije obsojajo protištrajkovni zakon.

Colorado Springs, Colo., 28. avgusta. — Delavska federacija v državi Colorado je obsodila zakon, ki določa, da se mora vsako stavko naznaniti 30 dni pred izbruhom, ker jemlje ustavno zajamčene pravice delavcem.

Ta zakon je sprejela zadnja legislatura, ki določa kazen za vsak prestop.

Konvencija izjavlja, da zakon oropa delavce vseh njihovih pravic in jih postavlja na nivo tlačana.

Brivski pomočniki so smagali v stavki.

New York, 28. avgusta. — Šest tisoč štrajkaških brivskih pomočnikov je izvojevalo popolno smago v par dneh. V petek je bila stavka že končana in delodajalci so priznali zahteve. Brivski pomočniki v unijah brivnicah dobe en dolar priboljška na teden. Pomočniki in neunijahkih brivnicah, ki so se pridružili stavki, dobe na teden od \$1.50 do \$3.00 povlašene meze.

V Jersey Cityju je šlo brez stave. Tam so se brivski pomočniki organizirali in delodajalci so priznali njih zahteve.

VREME.

Chicago in okolice: — Jasno in gorko v torek; v sredo deloma oblačno in hladno.

Illinois: — V torek jasno in gorko, v sredo oblačno in hladno v severnem delu.

Temperatura zadnjih 24 ur v Chicagu: Najvišja 73, najnižja 58.

Nemčija je takoj odgovorila z napovedjo vojne.

Na Sedmograškem se že vrše boj.

BERLIN POROČA, DA SO PRVO PRASKO DOBILI AVSTRIJOI NA RUMUNSKI MEJI. — NEMSKA VLADA IZJAVLJA, DA JE RUMUNSI IZVRŠILA "NEBRANJENOST". — V BOJUH NA BALKANU SO PREŠLI SRBI V OFENZIVO. — BOLGARI SO VELIKO KAVALO. — NA GRŠKEM VLADA VELIKA RAZBURJENOST. — KRALJ SE POSVETUJE V VOJNEM SVETU GLEDNADALJNEGA KORAKA GRŠKE. — NA DRUGIH FRONTAH NI DOSTI IZPREMEMB.

Grška se pripravlja na vojno.

ZADNJE VESTI.

Berlin, 29. avg. — Nemčija je napovedala vojno Rumunski, čim je bila razglašena rumunska vojna napoved Avstriji.

Bukarešta, 29. avg. — Rumunska vlada je izdala noto, v kateri navaja razloge za napoved vojne: 1) Rumunski narod je izpodstavljen nevarnosti vojne in invaziji od strani Avstro-Ogrske; 2) intervencija Rumunske bo skrajšala vojno; 3) Rumunija se pridružuje svetovni sili, ker edino oni ji morejo jamčiti narodno edinstvo (sednjenje Rumunov).

Berlin, 29. avg. — Rumunska armada je prekorčila ogrsko mejo in napadla na frontah.

Prvi korpus, ki se napeljuje pri Siedenburgu na meji Sedmograške.

Rim, 29. avg. — Iz Bukarešte javljajo, da so diplomatske vesti med Rumunsko in Bolgarsko, Nemčijo in Turčijo še pretrgane in da so poslaniki teh treh držav še odpotovali. Nemški poslanik se je jokal, ko je zadnje minuto pred napovedjo vojne apeliral na kralja, da naj ne gre v vojno on, Hohenzollern proti Hohenzollernom. Kralj je pa odgovoril, da je preporno.

Rim, 29. avg. — Grška je sledila Rumunski. Grški kralj je sklical včeraj vojni svet. General Doumanis, ki je smenjen pri Nemčiji, je dobil dopust.

Berlin, 29. avg. — Tukaj vlada silno ogorčenje proti Rumunski in vlada je morala zastrati rumunski poslanstvo, boječa se napadov. Nemška vlada je izdala sledeče uradno poročilo:

"Rumunija je nevarno preloмила pogodbo s Avstrijo in Nemčijo in v nasledjo je napovedala vojno Avstriji. Nemški poslanik v Bukarešti je še obveščen, da naj zahteva potni list in izjavi rumunski vladi, da se smatra Nemčija v vojnem stanju z Rumunijo."

London, 29. avg. — Rumunska tretja armada je prekorčila mejo Transilvanije (Sedmograško) in prednje straže so se v boju pri Rothenthurnu, 15 milj južno od Hermanstadt. Dunaj poroča, da se vrši bitka v prelasih južno od Kronstadt.

Bukarešta, 29. avg. — Take Jancu, vodja liberalne stranke in bivši minister notranjih zadev, je včeraj izjavil: "Edino velika nemška smaga bi bila če potlačila rumunsko intervencijo. Ker pa to ni bilo, gremo zdaj v vojno, da vrnemo naše narodne aspiracije in drugič je humanitarnega razloga, da se čimprej konča vojna. Mir je vsakakor šest mesecev bližji, kot je pa bil pred enim tednom. Na grada za našo intervencijo bo predvsem Sedmograška s štirimi milijoni Rumunov, dalje Temišvar v Banatu, ki je tudi veliki del rumunski, in pa Bukovina. Ogrska bo izgubila kos teritorija s Kronstadtom, Temišvarjem in Kolosvarjem. Naša intervencija bo tudi pomagala k hitremu padcu Bolgarske, odrezala Turčijo od Nemčije in

odprla pot Rusiji za izvoz žita na Anglijo in Francosko."

Solun, 29. avg. — Srbi so prešli v ofenzivo istočno od Černe in zdaj prodirajo proti Vardaru. Bolgari so okupirali mnogo postojank, ki so jih ostavili Grki pri Kavali.

SPLOŠNI POLOŽAJ.

Zgodilo se je! — Skoraj dve leti se je govorilo o tem in zdaj se je zgodilo iznenada: Rumunska je napovedala vojno Avstro-Ogrski.

Včeraj je Italija napovedala vojno Nemčiji, kar je bila seveda le nepotrebna formalnost, kajti diplomatsko razmerje med Italijo in Nemčijo je bilo takorekoč pretreseno od tistega dne, ko je Italija

pak zdaj je jasno, da je bilo nekaj kakor dogovor med Italijo in Rumunsko — in seveda med zavezniki sploh —: Italijanski napovedi vojne proti Nemčiji je takoj sledila napoved Rumunske proti Avstriji, ker pa ni Avstrija samo v zvezi centralnih sil, mora slediti napoved vojne tudi zoper Nemčijo, Bolgarsko in Turčijo. To se bo menda zgodilo v par dneh, ako ne še prej.

Rumunska je štirinajsta država, ki je stopila v največjo vojno, kar jih beleži zgodovina človeštva. Uradna napoved vojne je bila razglašena včeraj v Bukarešti in sicer brez kakšnega ultimata, kolikor je do zdaj znano. V nedeljo je imel kralj s svojim kronskim svetom sejo in ta se je odločil za vojno. Preden je bila izdana napoved vojne, je poklical kralj Ferdinand v konferenco zastopnike vseh političnih strank na Rumunskem, bivše predsednike zakonodajne zbornice in svoje ministre v svrhu, da zve njihova mnenja glede bodočega programa države. Vsa oborožena sila Rumunske šteje 500 tisoč moč in v rezervi ima 175 tisoč moč. Njena mornarica sestoji iz ene križarke in več topniških čolnov. General Avereseu, bivši vojni minister, bo vrhovni poveljnik rumunske armade, kakor poročajo iz Bukarešte. Iz nadaljnjih poročil iz Bukarešte je razvidno, da bo Rumunska udarila na Sedmograško (ogrsko provincoja z rumunskim prebivalstvom) in na Bolgarsko. Na drugi strani je Rusija pripravila veliko armado na rumunski meji, ki je čakala vojne napovedi, o kateri je Rusija vedela, da pride. Ta armada bo s pomočjo Rumunov udarila čez rumunsko tla v Srbijo s namenom, da odreže Bolgare in Turke od centralnih sil. Bolgarska, ki se je že dolgo bala sovražnosti od strani Rumunske, je že pred več meseci koncentrirala tri divizije svoje vojskave na rumunski meji, toda pozneje je bilo to vojaštvo premeščeno v grško Macedonijo. Rumunska bo seveda našla svojega največjega sovražnika v Bolgarski, ker zadnja ne bo nikdar pozabila, kako jo je Rumunska ne-nadno napadla in je oropala Sili-strije ob času druge balkanske vojne. Avstrija, ki se že brani na dveh frontah, bo imela zdaj tre-

tjega sovražnika na novi fronti; to bo seveda še bolj oslabilo njene sile in največje breme bo ležalo na Nemčiji, ki bo najbrže poslala svoje bataljone in poveljnike na Sedmograško, ako se niso tam. Najhujši boji bodo pa brez dvoma na Balkanu in mogoče — mogoče! kajti ne maramo biti preroki — se odloči vojna ravno tam.

Sedanji položaj na Balkanu je tak, da so centralne sile še vedno na konju. Sofija poroča o vsehpih na obeh krilih in glavni zavezniki stan v Solunu priznava, da so Bolgari osvojili vse utrdbne Kavalje razen ene. Zavezniki flota na Egejskem morju še bombarduje mesto.

Ruski so pričeli s ofenzivo na severnem koncu fronte pri Rigi menda sporazumno s rumunsko napovedjo vojne, toda Berlin javlja, da so bili vsi napadi odbiti. Na drugi strani poroča Petrograd o vsepešnem prodiranju v Karpatih, medtem ko se v Galiciji in Volhliniji drži oba sovražnika čvrsto za vrat in ne pustita drug drugemu naprej.

Na Francoskem je slabo vreme zadržalo vojne operacije. Italijani poročajo o novem ofenzivnem gibanju Avstrijcev na Tirolskem in o bombardiranju Gorice.

Uradna poročila slede:

Bolgarsko poročilo.

Sofija, via Berlin, 28. avgusta. — Naše desno krilo maršira naprej. Naše čete, ki prodirajo južno od Ohridskega jezera, so okupirale vas Malik, deset kilometrov od orice. Srbi so ponovili svoje napade v mogleniški dolini v smeri proti Bahovi, toda napadi so bili odbiti. V Vardarski dolini so bili posamični topniški dvoboji. V vasi Doldjeli smo vjeli angleško posadko s poveljnikom vred. Naše levo krilo je napredovalo od Parnadagha in osvojilo obrežje Egejskega morja. Vse angleške čete so se umaknile proti Orfani in Savasi, nakar smo okupirali érto Lakovicu-Deballi-Arkali-Mentšeli. 25. t. m. so trije ruski hidroplani vrgli nekaj bomb na Varno. Nihče ni bil uamrčen in materialna škoda ni bila velika. Naši hidroplani so napadli ruski škvadron deset milj od obrežja z vidnim vsepom in se vrnili nepoškodovani.

Francosko poročilo.

Solun via Paris, 28. avgusta. — Na fronti ob Strumi nadaljuje naša artilerija z bombardementom sovražnih pozicij. Bolgarski bataljon, ki je prišel pod naš ogenj, je bil razpršen z velikimi izgubami. Od Doirankega jezera do Majkdaga je bila silna kanonada v poslednjih. Zaprado od Vardarja so Bolgari ponovili svoje napade na Vetroski. Severnozaprado od Kukuruzi so vprizorili pet močnih protinapadov, toda srbska artilerija jih je popolnoma ustavila. V okolišču Ostrovskega jezera se nadaljuje bitka s največjo silo, posebno severno in zapadno od jezera, kjer je bilo več bolgarskih napadov odbitih po srbski infanteriji. V petek je angleška križarka v družbi dveh monitorjev bombardirala kavalske forte, ki so iz- vzemli ene v bolgarskih rokah.

Rusko poročilo.

Petrograd via London, 28. avgusta. — V petek zjutraj so naši pomorski letalci napadli Varno (bolgarsko pristanišče ob Črnem morju) in metali bombe na pristanišna poslopja in na baterije. Ena ladja in poslopja so bila v plamenu.

(Nadaljevanje na 3. strani, 1. stopes.)

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE

Izšaje dnevno razen nedelj in praznikov.

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE

Cena glasilov po dogovoru. Returpost se ne
vrnejo.

Narodna: Zvezna: Slovenska (Sloven. Ch-
icago) in Canada: \$5.00 na leto, \$1.50 na tri
mesece; Chicago in Indianapolis: \$4.50 na leto,
\$1.50 na tri mesece; \$1.50 na leto, \$1.50 na tri
mesece.

Naslov na vsa, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

3019 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovene National
Benefit Society

Issued daily except Sundays and Holidays
OWNED BY SLOVENE NATIONAL
BENEFIT SOCIETY

Advertising rates on agreement

Subscriptions: United States (except Chi-
cago) and Canada: \$5.00 per year; Chicago and
foreign countries: \$6.50 per year.

Address:
"PROSVETA"

3019 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

All nam je treba državnega
bolniškega zavarovanja?

Nepotrebno je, da bi povdarja-
li, da je v ameriški republiki med
vsemi kapitalističnimi državami
na svetu najbolj pomanjkljivo so-
cialno zavarovanje. Delavci je
prepuščen sam sebi. Če je zdrav
in ima delo, lahko dela in zasluži
denar. Kadar pa pride bolezen v
hiko in če ni zavarovan pri kak-
šnem bratskem podpornem dru-
štvu za bolniško podporo, ali če
nima par centov, ki si jih je odtr-
gal od ust, se prav lahko dogodi,
da umrje brez bolniške pomoči.
Delodajalec se ne briga zanj, kaj
počne, kadar je bolan. Zanj ima
delavec le vrednost, dokler dela
in njemu množi imetek. Par o-
krajnih bolnišnic, ki jih imamo v
Ameriki, so ponavadi nabite do
zadnjega kotička. V mnogih slu-
čajih je treba imeti protekcijo, če ho-
če bolan delavec dobiti košček pro-
stora v okrajni bolnišnici. V pri-
vatne bolnišnice sprejemajo bol-
nike le proti plačilu. Nekdo mora
plačati za bolnika, če nima sam
denarja: društvo, njegovi svoji
ali pa prijatelji. To je popolnoma
razumljivo. Živimo v kapitalisti-
čni družbi in če privatne bolniš-
nice nimajo dohodkov, morajo
bankrotirati. V lekarnah tudi če
ne dajejo zdravil zastoj in tudi
zdravniki ne obiskujejo bolnikov
na domu, če čutijo, da jih nihče
ne bo plačal za njih delo in trud.
Sa pač izjeme, kot so povsod, a
te izjeme so redke, prav zelo red-
ke, ki le potrdijo pravilo.

Stara Evropa nam podaja v tem
oziru drugo lice. V petih letih
pred vojno je pet držav uvedlo
obvezno bolniško zavarovanje, ki
štejejo na okroglo 230 milijonov
prebivalcev.

V Nemčiji, Avstroogrski, Luk-
senburgu, Švici, na Francoskem,
Danskem in Švedskem je bilo že
pred to dobo uvedeno bolniško
zavarovanje in sleer v mnogih
državah na ta način, da je delo-
dajalec ali podjetnik plačeval dve
tretjini v bolniški sklad, delavec
pa eno. Tem državam so sledile
Rusija, Holandska, Angleska, Ru-
manska, Norveška in Srbija. Po-
grekamo le Turčijo, Grčijo, Bol-
garsko in Italijo in prav lahko
rečemo, da se bogata Amerika, ki
se baha s svojim narodnim bo-
gastvom lahko primerja na polju
socialnega zavarovanja z najbolj
nazadnjaško deželo v Evropi —
Turčijo. Vsa znamenja kažejo, da
bodo tudi v Kanadi sprejeli ob-
vezno bolniško zavarovanje, ko bo
vojna končana. Le v veliki ame-
riški republiki skoraj vse spi, če
odstojemo predlogo socialistične-
ga kongresnika Meyer Londona,
ki so jo buržoazni kongresniki —
demokratični in republikanski —
poslušali z navdušenjem in pri-
trjevali predlagatelju, vendar pa
niso storili drugega, kot da so
glasovali, da se imenuje odbor za
proučevanje tega problema.

Obvezno bolniško zavarovanje
je posebno potrebno za slabo pla-
čane delavce. Delavec, ki zasluži
od \$1.50 do \$2.50 ali \$3.00 na dan,
ne more toliko prihraniti, da bi si
lahko v boleznih najel zdravnika,
plačal zdravila, poleg bi pa še o-
stal denar za prehranitev njegove
družine. Naj gre trda se tistim, ki
so boljše plačani. Če zbolijo družin-
ski oče, je takoj po par sto dolar-
jih, ki jih je zelo težko zaslužiti,
še težje pa prihraniti.

Do tega prepričanja je prišel
tudi odbor, ki je bil imenovan, da
študira vprašanje in izdela toz-
dno predlogo.

Dr. John B. Andrews, tajnik te-
ga odbora, izjavlja, da je predlo-
ga izdelana in bo predložena v
prihodnjem letu več kot dvajset-
tim legistaturam.

Vzroki, ki zahtevajo, da se uve-
de obvezno bolniško zavarovanje,
so sledeči:

Ameriških delavcev je preen-
tuelno več bolnih in tudi smrt bolj
gosto kosi med njimi kot v drž-
vah, v katerih je bolniško zavar-
vanje obvezno.

Če se hoče, da bodo ameriški
delavci v splošnem deležni zdrav-
niške pomoči, je treba uvesti ob-
vezno bolniško zavarovanje.

Uvesti je treba boljše bolniško
oskrbo, ako se hoče znižati števi-
lo smrtnih slučajev med delavci.

Če se hoče znižati bedo med de-
lavci, je treba uvesti obvezno bol-
niško zavarovanje z brezplačno
zdravniško pomočjo, brezplačnimi
zdravili in bolniško podporo.

Revija zveznega zdravstvenega
urada pravi, da vsako leto izgube
delavci do \$600,000,000 na plašnih
vled boleznih. Poizvedovanja so
dognala, da 25 odstotkov prebi-
valstva ne more plačati v bolniški
zdravniški in zdravil. Bolsten pri-
nese delavcem mnogo več gorja
kot nesreče v industriji, ker do
danes nima nobena država v U-
niji zakona za obvezno bolniško
zavarovanje.

Predloga za obvezno bolniško
obvezovanje, ki jo je izdelal ime-
novani odbor, določa, da mora bi-
ti zavarovan vsak delavec, ki za-
služi manj kot \$100 na mesec, pri-
spevke za zavarovanje pa nosita
podjetnik in delavec.

Vsi razlogi govorijo, da je za a-
meriške delavce ravnotako potre-
bno obvezno bolniško zavarovanje
kot zavarovanje proti nezgodam.
Skraini čas je, da se kongres ali
legislature ganejo v tem oziru, da
ne bo ameriška republika na polju
socialnega zavarovanja mogoče
zaostala še za Turčijo.

DOPISI.

Lincoln, Ill.

Ker vidim, da so bolj redki do-
pisi iz te slovenske naselbine, se
bodem pa jaz malo oglašil. Kar se
tiče delavskih razmer, so se toliko
izboljšale, da se dela od 15. av-
gusta naprej, skoro vsaki dan v
premogorovih. Kako dolgo da nam
hodoje tako obratovali se pa nove.
Za delom hoditi semkaj nobenemu
ne svetujem, ker se ga teško do-
bi, kajti nisem tistih dopisnikov
eden, da bi jim obetal delo kakor
nekteri drugi v Pa. in Mich. Vsa
je svoje sreče kovač, ali nekaj je
pa vseno imel pravi tisti Detroit-
čan. Seveda človek iznapiše bolj
natančno če gre po naselbinah.
Ker sem ravno prišel spat domov
s potovanja, s svojim avtomobilom
na pet koles, se moram pa vsaka-
ro oglašiti, ker drugače bi se
mislili cenjeni naročniki v Peoria,
Ill., da sem jo kam v Illinois Ri-
ver zavozil, ker pri Frank Mraku
salonerju na South Adams St., se
dobi gasolin, da smo se peljali kot
Elija v deveta nebesa. Ko smo jo
do Springfielda prikladili, 4 milje
na uro, nas pa kar naenkrat opo-
zori član društva Springfield in
še saloner obenem, da ni dovoljeno
tako hitro voziti in še posebno brez
gasolina. Smo ja pa kar zavozili k
članici S. N. P. J., ali h Kristini
v salon in tamkaj smo dobili dobro
mrzlo Union pivo za naša suha grla.
Posebna hvala gre tudi Josi-
pu Ovea za postrežbo in sparno
sobo, kjer se je tako fino spalo.
Sanjalo se mi je od treh kraljičin,
strahovito lepih, in ravno ko sem
eno nagovoril za nedolžen in sra-
mežljiv poljubček, pa se res za-
čel: emak! in jaz sem se zbudil na
tleh poleg postelje. Če slučajno
Grga Korobaš plemeniti Gajjala iz-
ve z svojim luščimom in šternku
karjem, kje da so tiste zale kralji-
čine, naj mi brajzjavno pasnani.
Za nagrado he dobil polno vrečo
samih suhih eekinov, Kar se tiče
nesreč, tudi tukaj ne praznujejo,
kajti v kratkem času je kakih pet
premogarjev poškodovale v rovu.
Precej je vzrok, kar še nimajo
vseh varnostnih naprav, katere so
neobhodno potrebne. Ob koncu do-
pisa pozdravljam vse čitatelje
Prosvete in želim, da bi kmalu list
izhajal na 6 straneh.

Luka brez kraljičine.

Yukon, Pa.

Kar se tiče delavskih razmer, so
kot povsod, ne ravno preveč do-
bre, zaslužimo pač toliko, da se
preživimo. Na društvenem polju
dobro napredujemo. Imamo štiri

podporna društva, spadajoča k
različnim enotam in zvezam, po-
leg tega pa še soc. klub, ki tudi ho-
po napreduje. Dasi je še le vsta-
novljen, pa že šteje 28 članov.

Dne 19. t. m. nas je obiskal g.
tajnik S. D. P. Z. iz Conemaugh;
Blaž Novak, ki je ob enem zvest
sodrug soc. kluba. Z njim sta bi-
la še dva sodruga v Herminie, Pa.
Govorili so nam vsi trije prav iz
srca in vsakemu razumljivo.

Rojaki, na noge, seje soc. kluba
se vrše vsako 3 nedeljo v mesecu
ob deseti uri dopoldne, glejmo da
zvišamo število članov na petdeset.

Naj še omenim, da smo si tu
nabavili društveno zastavo, ktera
je lastnina vseh treh tukajšnjih na-
prednih društev. Razvili smo jo
dne 30. maja, v svoji lastni dvor-
ni. Vkljub slabemu vremenu bila
je vdeležba velikanska. Vsa za-
hvala gre sosednim društvom iz
Herminie No. 1, in No. 2, Madison
in Smithon, ker so se vkljub sle-
bemu vremenu vdeležili naše sla-
vnosti, ter nam pripomogli do le-
pega vspeha. Hvala tudi našemu
vremenu sobratu John Kosogov, ki
je podaril za zastavo \$10.00, ka-
kor tudi sestri Fannie Brešern in
br. John Severju, ki sta zastavi
kumovala, za krasne trake in ve-
ne. Bratje le tako naprej in nik-
dar ne pozabimo, da v slogi in vz-
ajemnosti je moč.

Pozdrav vsem zavednim delav-
cem širom Amerike, dnevniku
Prosveta pa najlepši vsep.

Joe Widmar.

Ely, Minn.

Poročati mi je žalostno novico
o smrti rojaka John Maleša. Dne
17. avgusta postal se je nič hudega
sluteč, kot po navadi, na delo v
rov. Okoli pol dvanajste ure vnel
se je dinamit v kateri je imel o-
praviti, ter ga usmrtil na mestu.
Pokojni Maleš bil je šele 29 let
star in radi svojega vselega zna-
čaja splošno poznani in priljubl-
jen. Bil je neoznjen ter zapušča
v stari domovini dva brata, eno
sestro in mater, tukaj pa dva bra-
tranga. Doma je bil iz Lahovč, ob-
čina Cerklje na Gorenjskem. V A-
meriki je bival osem let. Kako se
je neareča pravzaprav zgodila se
ne ve, eni trdijo tako, drugi zopet
drugače, a pravega vzroka ne ve
nobeden.

Ker je bil pokojni Maleš član
društva Sokol št. 20, S. N. P. J.,
priredilo mu je leto dne 19. av-
gusta lep pogreb. Društvo pokoni-

ALLIED GENERALS ON
SALONIKI FRONT

MAP OF OPERATIONS IN GREECE

Posorišče bojev na Balkanu: Zgoraj generali zavezniške armade; vrhovni poveljnik Sarrail je
tam, kjer je znamenje (x). Spodaj zemljevid bojne črte od Kavale v istočni Grški (Macedonija) do
Korice v Albaniji.

lo mu je tudi krasen venee, v za-
dnji pozdrav.

Rojaki pristopajte k društvom,
dokler ste švrti in zdravi, ker ne
vesta kdaj, ali kje vaka nesre-
ča. Tebi sobrat in prijatelj naš l-
van, pa bodi lahka svobodna gru-
da!

Andrej Pirc.

Iz slovenskih naselbin.

Ely, Minn. — V noči med 24. in
25. avgustom je neznan zlikovec
vlomil v stanovanje rojaka And.
Pirca, upajoč menda priti do me-
sečnega asessmenta dr. Sokol, št. 20
S. N. P. J., ki ga je omenjeni ro-
jak kot tajnik društva imel do-
ma. K sreči mu nakana ni uspela
in pobrati jo je moral urnih krač,
ker sicer bi se bil nabral svinčenih
nagvetov, mesto zlata in srebra, kot
je upal.

Poročevaloc.

Glenoe, O. — Kakih 15 milj od
mesta Bellaire, O. prišel je pod
vlak rojak John Novak, član dru-
štva Jutrzanja Zora, št. 54, S. N. P.
J., ki mu je odrezal obe nogi.

V takozvanem Big Five rovu, ki
je oddaljen od tu nekaj nad uro
hoda, je dne 24. avgusta padla na
nekakr Črnogorca plast kamenja
in gu vabila na mesto.

Poročevaloc.

Chicago, Ill. — Slovenski pe-
larski klub iz Chicago imel je v
nedeljo dne 27. avgusta za zaklju-
ček letočnje sezone, piknik v 19
milij oddaljenem Willow Springs.
Zabava je bila v vseh ozirih izbor-
na.

Sheboygan, Wis. — Umrla je tu,
dne 17. avgusta rojakinja Francis
Modie, rojena Bač, v eveteci dobi
19 let. Zapušča žalujočega sopro-
ga, pet mesecev starega sinčka,
stariša in eno sestro. Bila je čla-
nica K. S. K. J. in dramatičnega
kluba.

KADAR SE ZGODI kaj nove-
ga v naši
naselbini, kar vas zanimajo, sporočite
nam, kajti vsakeho bo zanimalo tudi
drugi.

"PROSVETA" prinaša splošno
vesti, zanimiva
znanja in lepe podatke vsak dan, ne
samo ob srečah. Naročite se!

Na vsakem oglaševanju ni odgo-
vorne ne zadržanosti ne upravnih
dva.

sti narave in svežega, čistega zra-
ka. Tudi hrani ga s priprosto, to-
no hrano, da se povsod okrepji,
predno se izroči soli.

Sola se navadno začne preve-
diti septembra. Izi z otrokom v šolo
in upi ga kot šolarja ali šolar-
ico. Izjemoma se sprejemajo otro-
ci tudi v šolo med letom, to je, če
se otrok preseli v kraja v kraj, kar
je med slovenskimi industrijskimi
svetom v Ameriki jako v navadi
radi ekoliščin zaslužka. Starši
morajo javiti šolskemu vodstvu
školagledne otroke takoj, ko so
dospeli v svoje nove bivališče;
v starem bivališču morajo pa
pred odhodom otroka odgla-
siti ga šolsko vodstvo izbrisi in
dobijo spričevala, ki je novo
šolskemu vodstvu predložiti. To
ko je treba tudi tukaj držati in
red kot pri jednotah, če se časi
preselijo, in starši se bodo ogu-
kazni radi zahe marjenja šolskega
ponku, otroci pa ne bodo zgubili
toliko prilike naučiti se potrebne-
ga pouka in znanosti. Kdor bi
skušal svojega otroka odtegniti
šolskemu ponku, kar je najkrm-
nalnejša bedastoča staršev, bi bil
temeljem zakonov strogo kame-
van.

Otrok pa mora hoditi tudi red-
no v šolo; za to so odgovorni sta-
riši ali reditelji. Državni zakoni
določajo denarne in zaporne ka-
zni za šolske zamude. Če bi bil o-
trok bolan, ali če bi bil kak teh-
ni vzrok, da bi ne mogel v šolo,
tedaj naj starši naznanijo to o-
trokovemu učitelju ali učiteljici
ustmeno ali pisмено. Če bi se o-
trok brez vednosti staršev pota-
pal, so starši odgovorni za zama-
do, in plačati bo treba globo, e-
ziroma iti v zapor. Zakon dolo-
če, da morajo starši nadzirati o-
trokovo obiskovanje šole, zato ma-
rajo nositi posledice otrokove
lahkomiselnosti. Dobra navada je
torej, da obiske oče ali mati o-
trokov razred vsak mesec in pokale
učitelju ali učiteljici s svojim za-
nimanjem, da mu je otroka odgo-
voja mar. Kar se šole tiče, naj bo
do starši strogi z otrokom, da se
navadijo otroci reda. So starši, ki
dajo vse za vzgojo in odgojo so-
vsih otrok, naobratno so pa tudi
taki, ki se za živalstvo zelo za-
majo, otroška odgoja in vzgoja
jim pa ni nič mar. To je žalostno
in sramotno za starše, za otroko-
vo bodočnost pa velika nesreča.

Starši naj tudi skrbijo, da imajo
otroci potrebne knjige, svinčnike,
peresa, itd. Nekaj dobijo sleer
brezplačno, a ne vse, izven v ne-
katerih šolah. Zanimajo naj se
tudi za otrokove stvari; zanimajo
naj se za naloge, in pogledajo naj
tu in tam kak red in kako stan-
je ima otrok pri svojih starših.
Splošni naj starši kolikor mogoče
učitelja ali učiteljico podpirajo;
naj vzbujajo v otroku spoštova-
nje do nje ali njega, nikdar pa naj
ne govorijo v pričo otroka nespa-
ljiiva o njej ali njemu. Starši naj
tudi skušajo vzbujati v otroku ne-
selje do uka in do šole, kar šola
je temelj na kojem zida otrok
svojo bodočnost. Nekateri starši
imajo napako, da se hodiijo k u-
čitelju pričeovati za vsako malen-
košt, ki se je otroku dala za ka-
žen v šoli. To ni prav. Čim ranj-
ši in strožji je učitelj ali učiteljica
več se bodo otroci naučili. Če se
ti pa zdi, da učiteljica ali učitelj
ni ravnal pravilno z otrokom, po-
jdi k njej ali njemu in govori o
njo ali z njim, da izveš resnico in
potem napravi korake, ki so po-
trebni. Posebno v moralnem oziru
naj se pazi na red najstrožje. V
osmemu razredu so šestnajstletni
otroci, ki so včasih telesno preveč
razviti, zato je treba strogo po-
zitati, da se že v otroških, v ljudsko-
šolskih letih ne dogaja med otroci
nemoralnost. Sveta dolžnost je
bo staršim storiti vse, da se otrok
v svojih šolskih letih kolikor mo-
goče več nauči, kajti časi so ni-
nili, ko je bil dovolj, da je mal-
po prevečen človek čitati, pisati in
računati. Danes mora znati človek
maršikaj več, ako hoče da se le
najzadnji med zadnjimi; moč je
je uslabše plačana, zato naj
bo ta moč podprta vsaj z navadi-
mi znanostmi, čer človek, ki e-
ma pravila priprosta dela, naj
pravi gladko čitati, pisati in raču-
nati, naj ve nekaj o prirodi, o ri-
sanju, o zemljepisju, zgodovini in
o drugih takih predmetih, sicer bo
ostal vedno pri nizki plači. Naj
ljudje iščejo kruha pri kmetijah
in pri industriji; ta dela opre-
ljali bodo tudi po večini otroci.

(Konec prihodnj.)

Gospodarstvo, gospodinjstvo in znanstvo.

STARŠI IN MLADEŽ.

(Pisze slovenski oče.)

Začetek šolskega leta je pred
drumi, zato naj spregovorimo par
besed o šoli in starših:

Družene države imajo postavo,
ki zahteva, da morajo otroci ho-
diti v šolo od šestega do šestnaj-
stega leta starosti. Ako manjka o-
trokom nekaj tednov do šestega
leta se ga zamore upisati kot šol-
larja ali šolarico z dovoljenjem
šolskega vodstva, komur je pred-
ložiti spričevalo zdravnika, da je
otrok duševno in telesno toliko
razvit, da je sposoben za šolo.
Vendar bi mi ne priporočali vpi-
sovati otroke prezgodaj v šolo.
Povprečni otrok je pred šestim
letom navadno premalo resen in
samostojen, da bi bil gođen za šol-
lo. Tudi kar se tiče otrokovega
razvoja in zdravlja, vpliva nanj
slabo, če je mlado bitje primora-
no sedeti v razredu po več ur med
število otrok. Zrak v šoli, vzile
medenim napravam, ni tako svež,
čist in zdrav kot je pod skijim
nebo, zato je ne sili premladega
sinka in premlade hčerke v škod-
ljiv zrak. Poleg tega je tudi ta-
ko nežnega bitja hrbenica še to-
liko mehka in rahla, da ni pre-
dolg sedenje posebno dobro za
razvoj deteta. Mirno in ravno se-
diti po par uri dopoldr in par ur
popoldne ne more nežnemu telesu
koristiti. Upoštevati je tudi na-
lejljost bolezni, ki je v šoli ve-
lika, kajti skoro vedno je kak o-
trok bolan. Pusti toraj otroku u-
žiti brezskrbne, sladke ure mlado-
sti, in ne sili ga v šolo dokler ni
gođen zato, in dokler ga ne sili za-
kon. Če je otroški duh dovolj raz-
vit, dosegl bo otrok lepše uspe-
he in hodil bo rajše v šolo, nego
se zamore reči to o nerazvitem
otroku. Rezultat tega premišlje-
vanja, — in to premišljevanje je
jako resno za starše, — je toraj,
da se dosežejo boljji uspehi, če
daš otroka v šolo, ko je že čez
šest let star, kakor pa siliti v šol-
lo dete, ki šteje le nekaj mese-
cev nad 5 let. Če je pa otrok sla-
boten, bolhen, nerazvit na duhu
ali telesu, potem ga ne vpiši v šol-
lo niti a šestim letom. Dobi zdrav-
niško spričevalo, katero predloži
šolskemu vodstvu, da bo otrok o-
proščen šole še za leto dni. To le-
to naj pa otrok užije vse udobno-

VSAK dober človek Slovenije
razno Podporne Jedinice
naročnik "Prosveta".

DENAR.

Fodorovili M—k.

(Nadpisovanje)

Tistega dne, ko je bil položen temeljni kamen novi palači z velikimi ceremonijami, je šel Sakard ob štirih v upravnishvo lista "L'Esperance" in čakal Jantra, kateri je bil odnesel drugim časopisom poročila o slavnostnem dogodku. Tedaj je pa prišla baronica Sandorfova, ki je sprva vprašala po glavnem uredniku, in ker tega ni bilo v pisarni, jo je sprejel Sakard, ki jo je uljudno povabil v svojo privatno pisarno na koncu hodnika. S prijazno besedo je omenil baronici, da so ji na razpolago vse tajne informacije, kar jih potrebuje v svoje spekulativne svrhe, in ona se mu je potem udala na zofa in njegov prvi brutalni napad kakor poulična vlačuga, vedoča menda v naprej, kaj se bo zgodilo.

To je pa povzročilo spletke. Karolina, ki je imela tistega dne nekaj opravkov v okolici Montmartre, je prišla slučajno v upravnishvo lista. Drugačena namena ni imela, kakor da obišče Sakarda in izve, kaj je novega. Razen tega je poznala Dežija, kateremu je ona preskrbela službo in je vselej rada pokramljala z njim, veseleča se njegove zadovoljnosti. Ko je torej Karolina prišla v predstobo, ni bilo tam Dežija in dobila ga je šele na hodniku, kjer je zopet pritiskal ušesa na vrata. To je bila njegova bolezen. Vedno in vedno je imel uho na vseh ključavnicah v poslopu v koprneči želji, da izveha kako tajnost iz borze. Tudi danes je prilepil uho na ključavnico Sakardove privatne pisarne, toda kar je slišal in razumel, ga je spravilo v veliko zadrego in obenem se je režal kakor pečen lisjak.

"Ali je on v pisarni?" vpraša Karolina, ko je odskočil Deži od vrat in hoče prijeti za ključko. Deži se ustraši in kri mu udari v lica. Ni imel časa da bi se bil spet lagal.

"Da, gospod Sakard je notri — ampak Vi morate počakati."

"Kaj? Kdo je rekel, da ne smem k njemu?"

"Mhm — zdaj ne, gospa... Gospod Sakard je z žensko..."

Karolina je prebledela kot zid in Deži, ki ni znal za njene razmere, se je režal zelo nesramno, mečkal z oboesom, iztezal vrat in delal z roko geste, kakor da bi ji hotel storiti veliko uslugo, če pove vse, kar je slišal.

"Kdo je ta ženska?" vpraša Karolina med sobino.

On ni imel varoka, da bi tajil, kajti Karolina je bila njegova velika dobrotnica.

"Baronica Sandorff... O, že dolgo časa se smuča okrog tukaj," ji zašepče na uho.

V hipu se ni mogla Karolina ganiti. Sreča, da je bila poltema na hodniku in Deži ni videl potez na njenem obrazu. Ravno v sredi svojega arca je zasvetila bolečina, tako čudno in kruto bolečina, kakorine ni že dolgo trpela, in bila je ta bolečina, katere jo je prikovala k tlom. Kaj naj stori zdaj? Ali naj vlovi v pisarno in prismoji obema kľofuto in s tem vzpizori škandal?

In ko je tako stala prikovana in omamljena, nevedoča kaj naj stori, je prišla po hodniku Marcela, ki je bila namenjena k svojemu soprogu. Mlada Jordanova žena se je bila že prej seznanila s Karolino.

"Vi tukaj, madama? — O, pomislite, nočoj pojdeva s Pavlom v gledališče! Dolga povest je — in sakaž niava že poprej hranila? Pavel je našel majhno restavracijo, kjer dobiva izvrstne jedi za petintriideset centov."

Prišel je od druge strani Jordan, ki je že od daleč poslušal svojo ženo in med smehom ji je segel v besedo:

"Res je, gospa; dva kroznika jedi, steklenico vina in kruha, kolikor hočeva, — vse za petintriideset centov vsak."

"Razentega se nam ni treba voziti v kočiji," nadaljuje Marcela, "kajti sprehod po ulici je naravnost krasen, posebno ob poznuri zvečer. Danes ava še posebej bogata in zato bova kupila torto za dvajset centov, katero poneseva seboj domov. Imenitna gostija, kaj?"

In odšla sta vsa srečna, držeča drug drugega pod pazduho. Karolina, ki ju je medtem spremlila v predstobo, je dobila toliko moči, da se je nasmešnila z bledim, umirajočim smehljajem.

"Le dobro se imejta!" je mrmrala s tresočim glasom.

Nato je počasi odšla proti domu. Karolina je ljubila Sakarda — in zato jo je mučila silna žalost, katero je pa hotela prikriti kakor rano, ki jo človek rad ne kaže drugim.

VII.

Dva meseca pozneje, mehkega in sivga novembraškega popoldne, je šla Karolina v bratovo delavnico takoj po zajutru. Njen brat, ki se je takrat nahajal v Carigradu po važnem opravilu zaradi orientalske železnice, ji je pisal, da naj pregleda beležke iz prvega bivanja v Mali Aziji in sestavi iz njih nekako spomenico, ki naj služi kot zgodovinski dokument za poznejše čase. Dva tedna se je pečala Karolina s tem delom. Tistega dne pa je bilo gorko vreme in ona je pustila, da je ogenj ugasnil v peči in vrhutega je odprla okno in gledala na gola drevesa na Boviljevem vrtu, ki so štrlela v bledega nebo.

Pisala je že pol ure in tedaj je bilo treba brskati po kupu papirja na njeni mizi, da poišče dokument, ki je bil potreben za nadaljevanje spisa. Pobrala je polne roke papirja in ga položila pred se, iskajoča zaželjene reči. Pri tem je pa našla med popisanimi listi nekaj nabožnih slik, med katerimi je bil Božji Grob v siju z molitvico pod sliko, ki je zagotavljala trpečo dušo absolutne rešitve v vsaki nevarnosti. Njen spomin je odšel: brat je kupil to sliko v Jeruzalemu. Pobožno date, njen brat! Tedaj jo je premagalo čustvo in solze so zmolele njena lica. Oh, ta njen brat, tako inteligenten in toliko časa neupoštevane, kako srečen je bil in ni se smejal tej enostavni sliki Božjega Groba, ki je sicer dobra za olepšanje škant-

lje z bonboni... On je trdno verjel v božansko moč te slike! In ona ga je videla v duhu pred seboj vernega in zaupajočega, ki se pusti hitro zapeljati, ali obenem poštenega in brez iskric upora v sebi, da celo brez boja. Ona pa, ki se bori in trpi že dva meseca, — ona, ki že davno ne verjame več v nobeno božanstvo, kajti izpalila ga je s čitanjem in z razumevanjem, kako si je želela v urah slabosti, da bi bila tudi ona tako naivna kakor je on... Mogoče bi potem lažje vaspavala svoje krvaveče srce, če bi trikrat na dan, zjutraj, opoldne in zvečer ponovila otroško molitev, ki je okrožena s trnjevo krono, z žebli in s sulico...

Od tistega krutega dne, ko je izvedela, da se vlačil Sakard z baronico Sandorfovo, je poskušala z vso močjo svoje volje, upreti se silni želji, da bi ga zasledovala. Ona ni njegova poročena žena in ni hotela biti njegova priležnica, čemu torej povzročati škandal? Njena največja mizerija pa je bila, da se ni mogla odreči Sakardovi pohotnosti niti zdaj, ko ve za njegovo intimno razmerje s Sandorfovo. Kakor je enostavno padla prvič, tako enostavno se je nadaljeval padec: bilo je prijateljstvo, kateremu je žrtvovala svojo osebo, kakor se to godi med moškimi in ženskami. Karolina ni bila več dvajsetletna deklica in postala je zelo tolerantna po svoji prvi izkušnji zakonskega življenja. V svoji starosti šestintriidesetih let in tako modra, da je mislila, da je prosta vseh iluzij, zakaj ne zapre oči in se ponosa bolj kakor mati in ne kot ljubica moža, kateremu se je bila udala v trenutku moralne odsotnosti in kateri je že prekoračil dobo zaljubljenega junaka? Včasih je mislila, da pripisuje preveč važnosti svojemu spolnemu razmerju s Sakardom, ki pravzaprav ni drugega kakor navadni sestanki, kateri največkrat prinašajo le zadrego. In ob takih mislih se je smejala sama pri sebi nemoralnosti teh misli, kajti če je tako, potem so dovoljene vse napake in vsi moški in vse ženske se smejo družiti, kakor jih je volja. Od kod torej izvira tista srečna zavest, da je človek najbolj zadovoljen, če je ljubljena oseba samo njegova in samo njena? Ampak to so le teoretična vprašanja in teoretična pota k olajšanju življenja. Zastoj se je borila Karolina s svojo mislijo, da lahko ostane kljub Sakardovi nevestobi njegova pridna gospodinja in prijateljica, inteligentna in previdna, ki je pri volji dati tudi svoje telo, če je že dala srce in možgane. Njeno meso, njena strast se je temu protivila in vedno bolj jo je klala grozna bolečina, da še ne ve vsega, in neprenehoma je sklepal, da bi bilo najbolje, če se mu odreče popolnoma in mu zabrusi v obraz strašno krivico, katero ji je storil on. Premagovala se je pa toliko, da je še molčala in sprejemala Sakarda mirno in smehljaje, medtem ko je vedno bolj spomnjava, da ni še nikdar v svojem življenju potrebovala toliko duševne moči in krepke volje, kakor ravno zdaj.

Trenotek je še strmela z otočnim nasmeškom nevere v nabožne slike, ki jih je držala v rokah, popolnoma prevzeta s čutom mehkohe. Toda sliki ni videla več; njena misel je nehoti in instinktivno vohnila za Sakardom v boleči vstaji; kaj da je počel večeraj in kaj počne danes.

On je pa navidezno živel vsakdanje življenje. Zjutraj bančni poali, popoldne na borzi, zvečer gostje pri kosilu in noči v gledališču: življenje uživanja in družba z igralkami, na katere pa ni bila Karolina ljubosumna. Vzlic temu je pa ona čutila, da ima Sakard nekó novo zanimanje; imel je manj časa na razpolago kakor poprej in Karolina je znala, da mu ta čas krađe ženska, kje in kdaj — o tem se je bala poizvedovati. Ali ni si mogla kaj, da ne bi bila pazila za njim in proti svoji volji je začela igrati vlogo "žandarja", s čimer jo je večkrat dražil njen brat. Svoje opazovanje pa je raztegnila tudi na Univerzalno, dani-ravno se ni že dolgo niti zmenila za reči v zvezi s banko; tako veliko je bilo njeno zaupanje. Zdaj je pa res pazila in njena bolečina je bila hkratu še večja, ko je naletela na nerednosti, mimo katerih je hodila vsak dan, a jih ni videla. Bilo je razočaranje. Varala se je. Toda najhujše je bilo, da zdaj nima več moči, da bi mu očitala napake, ali da bi jih skušala preprečiti. Bila je kakor zvezana, kot priklenjena... In sramujoča se svoje lastne slabosti, je zopet točila solze in skrila nabožne slike s težko mislijo, da se ne izplača poklekati in iskati tolažbe v cerkvi, kjer bi istočila vse solze iz svojega telesa...

Karolina se je umirila in je pisala kakih deset minut, ko pride hišnik in ji pove, da bi na vsak način rad govoril z njo kočijaž Karl, katerega je Sakard odlovil prejšnji dan. Zlotil ga je namreč ko je kradel oves in mu je takoj pokazal vrata. Nekaj časa je pomišljala in potem je rekla hišniku, da naj pride.

V sobo je stopil dolg in prikupen možak s obritim liem in s smelim nastopom kakor človek, ki ga ljubijo ženske. Njegov nastop je bil drzen. "Gospa! Prišel sem zaradi dveh uraj, ki jih je izgubila perica, pa jih noče plačati. Upam, da ne zahtevate, da bi jaz trpel izgubo. Ker ste Vi odgovorni, pričakujem plačilo. Prosim, dajte mi petnajst frankov!"

Kar se tiče hišnih stvari, je bila Karolina zelo natančna. Morda bi mu bila dala še petnajst frankov, samo da ga spravi izpred oči, toda pogled na tega človeka, ki je prejšnji dan kradel oves in žaklja, je bil navdla s studom.

"Prav nič Vam ne dolgujem in ne dam centa! Vrhutega me je posvaril gospod Sakard, da Vas več ne smem pustiti v hišo."

Karl je postal drzovit.

"Aha, gospod Sakard je to rekel! Pričakoval sem nekaj takega. Ali on se moti, ker ne ve, da se lahko smejem. Mislite li, da sem tako bedast, da ne bi vedel, kako si gresta vidva na roke..."

Karolina je zardela do ušes in še je vstala da bi ga zapodila, toda kočijaž jo je prehitel s močnejšim glasom:

"Stojte, gospa! — Mogoče bi Vas zanimalo izvedeti, kam hodi gospod Sakard takole med četrto in šesto uro vsak tretji dan, kadar je gotov, da dobi svojo madamo samo doma!"

(Dalje sledi).

Pot iz noči.

M. Kocjančič.

Martina Miklavca je zbudilo večerno solnce, ko ga je pobožalo skozi zamreženo jekleno okno s dolgin, krvavim žarkom. S suho, koščeno roko je potegnil parkrat preko zaspanih oči, nato je pogledal po ječi in se začudil naglas: "Oho!" — kajti tam ob nasprotni steni je ležal na zamazani, široki, klopi bradat in starikav človek, ki ga pred dvema urama, ko je Martin Miklavc kakor običajno vsako popoldne nekoliko zadremal, še ni bilo v ječi. Ležal je vz-nak, z očmi uprtimi v strop, levi-ka pa mu je visela kakor mrtva ob klopi navzdol, da so bile šile napete in teonomodne.

"Odkod, prijatelj?" se mu je nasmešnil Martin Miklavc in stopil korak bliže, kakor da hoče natančneje ogledati svojega novega sojetnika. "Kako pa ti je ime, da te bom vedel poklicati," se je zasmejal in pokazal vrsto črnih zob.

"Marko je moj priimek," je odgovoril njegov sojetnik in se počasi nekoliko sklonil.

Šele sedaj je videl Martin Miklavc ves njegov obraz, ki je bil vse prej kakor prijeten; pod čopom razmršenih las, ki so bili še precej redki, se je bočilo nisko, nagubano čelo, pod njim pa so mečikale majhne sive oči, obrobline zgoraj s šestinastimi dolgimi obrvmi, spodaj z globokimi črnimi gubami, kar je dajalo njegovemu koščnemu, poraččenemu obrazu nekaj grozen izraz. Pa Martin Miklavc, ki je videl po različnih ječah že mnogo enakih in še grših obrazov, se ni prav nič začudil. Celó nasmešnil se mu je in ga prav prijateljsko potrpal po rami.

"Torej Marko ti je ime. No, prav vesel sem te, Marko kajti raznično ravno danes je minulo pet dni, odkar so odpeljali mojega sojetnika. Pet dni sem se žugal ob njem. No, sedaj bova zopet vsaj dva. Koliko časa pa misliš ostati v tej ječici?"

Marko, ki mu je gledal ves čas naravnost v oči, je samahal z roko in naobli svojega debele, razpo-kaste ustnice, da se mu je obraz še bolj spuščil, nato je vstal s klopi in stopil proti debelini, s širokim železjem okovanim vratom.

"E, kaj," je zamrmral komaj ališno in potegnil rami tako visoko, da se je videla njegova glava, kakor med dvema žleznatima hriboma nisko v gorahem sedlu — "pet dni in nič več. In če to je preveč, kajti po krivici jih bom prisedel!"

"Oho," se je začudil Martin in skušal ostati kolikor mogoče resen, pa mu je vendar ušel preko zdravil rdečih ustnic sloben "posmehek". "Glej, to je čudno! Tvoj prednik je trdil isto. Morda zapirajo v tole ječo samo nedolžne. Saj naposled sem nedolžen mogoče celo jaz. Vrag — in pri tem je nagubanič Martin Miklavc ves obraz v silno rdeče rube, kasalec desne roke pa položil prav počasi na sredino svojega precej visokega čela — saj če bi mi sodili pošteno ljudje, bi mi menda res ne bilo treba prisedeti v teje bami-ci kar cel mesec. Kajti vse moje hudo delstvo je zapopadeno v eni sami sunki, ki sem jo, — ti bi dejal — slučajno samenzal s mojo v neki predmetni krimi. Ampak e-zi-ra-se na moje prejšnje zašuge so mi odkli en mesec. Vidíš, ta-ko je, Marko! Dvajndvajset črt sem zaril s nohtom tja-le v steno in to pomeni, da jih prisedim samo še osem in potem sem prost!"

"Koliko časa?" se mu je zaresen obraz bradati Marko in ob-stal prav pred njim.

"Koliko časa?" je pomišlil Miklavc in zmajal s svojo kuštravo glavo — "Ne vem! Zdnj je je-va, kmalu bo zima in za zimo si bo pač treba zopet preskrbeti stanovanja in hrane. Meni tu prav uga-ja, samo če sem sam, mi je dol-gi čas, grozno dolga čas."

Zunaj na hodniku so se začeli težki, nerodni koraki in kmalu nato je zakrpal v ključavnici ključ. Ječar, ki je bil precej tre-bušen in sila rdečelčen in zabu-hel, je obstal na pragu in pomolil Miklavcu velik kom turčiniga kruha in košček slanin, nato pa je glasno ponjhal in stopil za ko-rak naprej. Gledal je v vrak in vlekel sapo skozi nos na vso moč, da mu je v nosnicah pisakalo in cvililo; kakor da diha skozi slabo zamašeno piščalko, nato pa je po-miril Miklavca in Marka od nog

do glave in sknil, da so se mu na-brale v kotu debelih ustnic slina-sne pena.

"Tu smrdi po tobaku! No, le šakajta!"

Marko je pogledal Miklavca s svojimi sivimi očmi tako ostro, kakor da mu hoče videti v dnu duše, Miklavc pa je stresel s gla-vo in malomarno skomignil s ra-meni.

Nato se je ječar obrnil in zalo-pnil vrata, da je votlo odmevalo po hodniku.

Takrat se je obrnil Miklavc proti staremu Marku in se je zas-mejal skozi svoje črne zobe, s de-snice pa samahal proti vratom in globoko priklmal.

"Vidíš, taki so ti pa! Take do-bro ve, kje imam skrit tobak ka-kor jaz, ampak kar šuti, da mu ostane od tistih dvajsetih, ki jih imam pri njem, par grošev, mol-či in razgraja samo tako... sa-radi paragrafov menda! Ali ti ka-diš?"

Marku se je nasmešnil ves zgu-bani in razoran obraz, njegove o-či pa so gledale venomer v Mi-klavcove kruh in slanino.

"No, vidíš, če boš držal jezik za zobmi, bova lahko kadila sku-paj," mu je dejal Miklavc in se sklonil pod klop, od koder je pri-vlekel košček razbita pipe, s kate-ro je naglo pričel rezati slanino.

"Ne, je priredi," ga je povabil in mu odlomil kos kruha: "Slanina je dobra, vode pa je tainle v vrču še tudi dosti za dva!"

Stari Marko je potegnil s roko preko ustnic, se zadovoljno zas-mejal in zasadi svoje dolge prste v košček slanin, nato pa vgrnil v kruh, da so se mu šile na vratu kar napele.

Solnce se je moralo med tem po-makniti še precej nisko proti sa-sonu, kajti v ječi se je svetil samo še obokani strop v njegovi svetlo-bi, ki pa je bila pusta in medla, kajti čipa na majhnem oknu je bi-le zaprte in poleg tega je me-tala po ječi še gosta železna mre-ža svojo dolgočasno in naprijeto senca, da je bilo videti, kakor da je strop preprežen s črnimi čipka-mi.

Martin Miklavc je gledal v ri-sto zaprta okna s temnim za-majenim pogledom, stari Marko pa je lomil kruh in jedel slanino glasno čmukaje, kakor da je istr-dan na smrt.

Ko sta strkala zadnje drobtini-ce iz naročja, se je še skoraj po-polnoma umiralo. Njuni postavi-sta se videli tam v kotu kakor dva temna naračlena nastvora, samo vrh, ki ga je stari Marko nemi-čadepadaj k ustnicam, se je ne-koliko svetlikal iz mraka.

Kmalu nato pa se je Miklavc počasi in po prstih spiznil proti vratom, pritiskal uho na ključav-nico in prav tako tiho zopet odšel tja proti nasprotnemu kotu in se sklenil k tlom. Stari Marko je ali-čel čisto razločno, da je zakrpal (trhla deka, kakor da jo je Mikla-vec dvignil nekoliko od tal, nato pa jo zopet pritiskal k tlom in po-čeniš v desni kot, kamor se skozi štirioplatno odprtino na vratih sko-zi katero je ječar večkrat pogle-dal tudi ponoči, ni moglo videti. Potegnil je perkrat po hlačnici, da se je zasvetila v mraku selen-kasto svetla šveplena črta, pa se mu je vsakokrat zataknila viga-lica ob debele sive starih zaplat, da se je naposled ješno pridružil in potegnil v šveplenko po pod-platu svojega širokega čevlja.

"Naaidu se posna," je zamr-mral, "in če pride komisar, vta-kne nos v vsako pranko. Na, če hočeš kaditi," je ponudil Marku, ki je prisedel takoj prav tik nje-ga.

Za hip je razsvetlil rdečkast plamenček prostorno temno ječo, nato pa je vrgel Miklavcu utri-nek daleč tja proti zidu. Stari Marko je vlekel konček cigare, da mu je pisakalo v nosnicah, kajti tobak je postal pod desko na zem-lji nekoliko vlažen; Miklavc pa je pilhal venomer, naposled pa u-trafil goreči konec ob klop in se nato udobno zleknil po klopi.

Marko je stopil še parkrat po je-či gor in dol, obstal nekoliko pod oknom, ki se je visoko gori pod obokanim stropom komaj vidno svetlikalo v oddaljeni večerni zar-ji, nato pa je sedel na nasprotno klop, uprl komolec ob kolena, pr-ste pa zagrebel v razmršeno br-djo, da so posamezne dlavice ne-prijetno zakrpile med njegovi-mi dolgimi nohti in se topo zagle-dal v temo.

Miklavc je ležal na klopi vz-nak in je dihal tako mirno, da ga stari Marko skoro ni čul, samo

včasih, če se je zganil in malo roko pod glavo ali pod klop, je zakrpalala klop, in takrat je zganil tudi Marko in zganil se je zganil v ječi. Zganil se je zganil v ječi, neki nerazločni glasovi; nato se daljšeno šumenje, kakor da bi dral tam zunaj po tleh ali po oddaljeni ulici težak voz, nato pa je bilo zopet vse tiho, dokler se ni vnovič zganil tak na tleh ob zidu Miklavca in zamrmral, kaj med stimenimi ustnicami, kar Marko ni razumel. In zopet sled zadremal, da nam ni več kdaj.

Ko se je zopet prebudil, je la po vsaj ječi razlita maza, ka-storumeni svetlobi; se zasme-ne okno gori pod širokim ko-pomes je svetilo lepše ko polje in oblit od te prijetne mesečine, zasvetil stari Marko namreč, smrdi vrak po smogu, prepeči-blaki in enaki guilobi. Po-glej je tja proti Miklavcu in za-čel se je zganiti, kajti tudi Mikla-vec je bil v klopi v prekrščenem stanju in ni spal.

"Tega noč mora biti zima!" izpregovoril namreč Miklavc se smegledal z zamreženo de-klino katero je lila v ječo svetlo in redka mesečina. "V takih časih sem vedno rad potoval."

"Kaj si prebudiš se smegle-ta? Saj si še mlad — ne bi imel dosti čez trideset ali pa četrdeset let? — ali ti ne grede-ti teh besed nam je prišlo ob-črta zopet na misel Miklav-cu, slanina, kruh in tobak. Pa-ka je pozornaje, nato pa je vstal brvi, kakor da nekaj premiš-lja, a kmalu nato je razsvetlil s debele ustnice v nasmehek, ki tel biti menda prijazna, pa je adel še Miklavcu odum. "O, potuješ, pa pridi, ko boš enkrat k meni, da se ti kaj hvalčnega za tobak in slanino. Sedaj nimam ničesar! Kaj, vedaš, kako je v ječi in pri-ječi kakor božjepotnik brez denar-j?"

"Kaj nisi bil še nikoli v je-či se je začudil Miklavc in ga gledal neverjetno.

"Se nikoli!" mu je sa-Marko in se pogledil po nam-ni bradi.

"Sram te bodi!" se je zasme-Miklavc — "po jhi še imaš pri-gotovo petdeset, če se ne bo pa sakaž so te zapeli sedaj!"

Marko je nekoliko pomišlil, kakor da nekaj premišljuje, nato pa je odvrnil s tihim, skru-vošnim glasom:

"Ker sem revež, davka sem mogoče plačati!"

Miklavc je visoko dvignil je-čine obrvi in usta razprta, roko.

"Kakšen davček pa plačaš? Ali od samega seba, ali kakor?"

"Od bajte in tistega tja se-mije, ki ga imam okoli nje."

Miklavcovo začudenje je bi-šlo in bolj.

"Od bajte, praviš!" je zopet za-glejal na ga gledal naravnost oči. "Torej imaš bajto in eno-več, Marko, razgovarjaš se (tako-je iz dolgega časa po ječi s marklom, ampak bajta je lje še ni nihče imel. No, ti se vije navadno kaj hujšega, če ne puste v družbo, mi pa smo akromni: jaz zaradi sunki, ti radi davkov — pa saj ti ne vo-jmam."

"Kakor hočeš!" je skimal Ma-ko in se zopet zleknil po klopi.

Miklavc pa je molčal, tak-da preudarja in pomišlja, ali ver-jel Markovim besedam ali ne. Včas je pokrenil glavo proti Ma-ku, ga premeril in ogledal od glave in naposled je de-gal, da je Markova obleka res mo-ko boljše ko njegova, dani su-gih krajih oblit s razločnimi pa-mi in zaplatami, in tudi to so bili videti še precej trdni in hranjeni, med tem ko je na-čgovil še davno prešli pletu s-krščen razpokano in sapa-tenje.

"Torej bajto imaš," je zopet govoril zopet po dolgem od-molu.

"Kje pa?"

Marko je zopet nekaj zamr-mal, nato pa obrnil glavo na-njemu, ne da bi se dvignil, in zamrmral komaj ališno, kaj-ti Miklavc je govoril bolj tiho-taje:

"Ali veš kje je Želodovo?"

"Želodovo?" je pomišlil Ma-ko in stisnil obrvi in mrmral:

"Pa ne misliš tiste vasi med Zeleni gori? Kakih šest ali sed-ur bi bilo oddal!"

"Prav tisto mislim!" se je po-kimal Marko.

(Konec prihodnje)